DERS KUTUSU
DERSKUTUSU.COM

ÇALIŞMA KÂĞIDI
10. Sınıf · Felsefe · 8. Hafta

Ad Soyad: _____
Sınıf / No: _____
Tarih: _____

Mantığın Temel Kavramları (Terim, Önerme, Çıkarım), Doğruluk ve Geçerlilik ile Argümantasyon Süreci

Düşünme ve dil ilişkisi bağlamında kavram, terim, önerme, çıkarım, doğruluk, gerçeklik ve geçerlilik kavramlarını ayırt eder. · Verilen metinlerdeki ifadeleri bağlamından koparmadan öncül (dayanak) ve sonuç (sav) önermelerine ayırarak argümanın yapısını çözümler. · Felsefi ve gündelik argümanları anlamını değiştirmeden kendi cümleleriyle nesnel ve tutarlı biçimde yeniden ifade eder.

HATIRLAYALIM

- Kavram varlığın zihindeki soyut tasarımı, terim ise dildeki dilsel karşılığıdır.
- Önerme doğru veya yanlış yargı bildirir; soru, emir, istek ve ünlemler önerme değildir.
- Tümdengelim genelden özele, tümevarım özelden genele, analoji özelden öze akıl yürütmedir.

1 EŞLEŞTİRME

Görseldeki mantık ve argümantasyon kavramlarını tanımlarıyla eşleştiriniz.

MANTIK VE ARGÜMANTASYON TEMEL KAVRAMLARI

Kavram ve Terim	Önerme	Çıkarım	Argüman
Zihinsel tasarım	Yargı bildiren cümle	Öncüllerden sonuca	Gerekçeli iddia
Dildeki sözcük	Doğru (D) / Yanlış (Y)	zihinsel geçiş	Öncül + Sonuç (Sav)

☐ 1. Önerme

☐ 2. Geçerlilik

☐ 3. Tümdengelim (Dedüksiyon)

a) Genel ilkelerden özel yargılara zorunlu olarak ulaşan akıl yürütme

b) Doğru ya da yanlış bir doğruluk değeri taşıyan yargı cümlesi

c) Bir çıkarımda sonuç önermesinin öncüllerden mantıksal zorunlulukla çıkması

2 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Görseldeki gerçeklik, doğruluk ve geçerlilik şemasına göre ifadelerin Doğru (D) veya Yanlış (Y) olduğunu belirleyiniz.

GERÇEKLİK, DOĞRULUK VE GEÇERLİLİK FARKI

Gerçeklik	Doğruluk	Geçerlilik
Varlığın özelliğidir	Önermenin özelliğidir	Çıkarımın özelliğidir
Somut/soyut varoluş	Yargının gerçeğe uyumu	Sonucun zorunlu çıkışı

	D	Y
Gerçeklik varlığın bir özelliğidir; doğruluk ise önermenin gerçekliğe uygunluğudur.	☐	☐
Dilek, emir ve soru cümleleri doğru veya yanlış yargı bildirdiği için önerme sayılır.	☐	☐
'Çünkü, zira, เนื่องจาก/şundan dolayı' gibi ifadeler argümanda öncül (gerekçe) belirtecidir.	☐	☐
Bir argümanı yeniden ifade ederken metnin bağlamını koparıp kişisel yorum katmak gerekir.	☐	☐

3 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki cümle türleri tablosuna göre aşağıdakilerden hangisi mantık açısından bir **önermedir**?

ÖNERME OLAN VE OLMAYAN CÜMLELER

Önerme Olan Cümleler (Yargı Bildirir)	Önerme Olmayanlar (Yargı Bildirmez)
Dünya Güneş etrafında döner. (Doğru)	Soru, Emir, İstek, Dua ve Ünlem
Her kuğu beyazdır. (Yanlış ama önermedir)	Keşke..., Kapıyı kapat!, Nasılsın?

(A) Keşke herkes felsefi tartışmalarda sabırlı olsa!

(B) Argümanlarını kanıtlarla desteklemeye özen gösteriniz.

(C) Türkiye'nin başkenti Ankara'dır ve İç Anadolu'da yer alır.

(D) Bugün mantık dersinde hangi çıkarım türlerini işleyeceğiz?

4 BOŞLUK DOLDURMA

Cümlelerdeki boşlukları kutudaki uygun felsefe ve mantık kavramlarıyla tamamlayınız.

terim · ünlem · tümevarım · sonuç

1. Nesnelerin ortak özelliklerini kapsayan zihinsel tasarıma kavram, dildeki adına _____ denir.
2. Tek tek gözlemlerden hareketle genel bir yasaya ulaşma yöntemine _____ adı verilir.
3. Argümanda 'o hâlde, dolayısıyla, demek ki' belirteçlerinden sonra gelen ana iddiaya _____ önermesi denir.

5 TABLOYU TAMAMLA

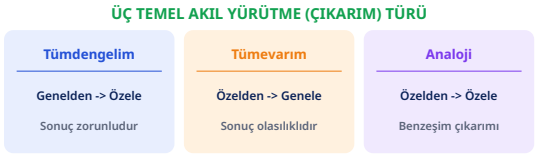
Tablodaki akıl yürütme örneklerinin çıkarım yönünü ve türünü tamamlayınız.

Akıl Yürütme Örneği	Düşünme Yönü	Çıkarım Türü
Tüm metaller ısıtılınca genleşir; bakır da metaldir, genleşir.	Genelden özele	
Demir, bakır ve çinko elektriği iletir; öyleyse tüm metaller iletir.	Özelden genele	
Dünya ve Mars gezegendir; Dünya'da atmosfer var, Mars'ta da olabilir.	Özelden özele	

derskutusu.com · © Ders Kutusu · Tüm hakları saklıdır.

6 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki argüman kartında yer alan «Bütün insanlar ölümlüdür. Sokrates insandır. O hâlde Sokrates ölümlüdür.» çıkarımının türü nedir?

A) Tümdengelim (Genelden özele zorunlu çıkarım)

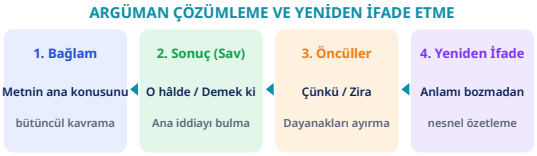
B) Eksik tümevarım (Özelden genele olasılıklı çıkarım)

C) Analoji (Özelden özele benzeşim)

D) Safsata (Hatalı ve geçersiz çıkarım)

7 SIRALAMA

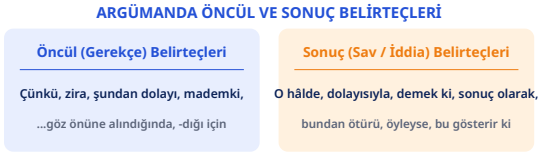
Görseldeki bir metnin argüman yapısını çözümleme adımlarını 1'den 4'e kadar doğru sırayla numaralandırınız.

- [ ] Öncül belirteçlerinden ('çünkü, zira') yararlanarak sonucu destekleyen öncülleri ayırma
- [ ] Sonuç belirteçlerinden ('o hâlde, demek ki') yararlanarak savunulan sonuç önermesini bulma
- [ ] Metni bütüncül olarak okuyup bağlamını ve tartışılan temel sorunu belirleme
- [ ] Argümanı bağlamından koparmadan ve anlamını bozmadan kendi cümleleriyle yeniden ifade etme

8 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki «Özgür irade olmadan ahlaki sorumluluk olmaz; çünkü insan yalnız kendi seçtiği eylemlerden sorumludur.» argümanında sonuç önermesi hangisidir?

A) Özgür irade olmadan ahlaki sorumluluk olmaz.

B) İnsan yalnız kendi seçtiği eylemlerden sorumludur.

C) Ahlaki kurallar toplumdan topluma değişir.

D) Hiçbir insan eylemlerinde özgür değildir.

9 KISA CEVAP

Görseldeki çok anlamlılık ve belirsizlik kartını inceleyiniz. Dildeki kavram kargaşası doğru düşünmeyi nasıl etkiler?

10 ÇOKTAN SEÇMELİ

Öncülleri doğru olduğu hâlde sonucun öncüllerden zorunlu olarak çıkmadığı hatalı ve yanıltıcı akıl yürütmelere ne ad verilir?

A) Safsata (Mantık hatası)

B) Sağlam (Sound) argüman

C) Tutarlı önerme

D) Bilimsel hipotez

11 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarından yararlanarak kavramları yazınız ve anahtar harflerle şifreyi bulunuz.

Doğru düşünmenin kurallarını inceleyen disiplin

Özelden özele benzerlik yoluyla yapılan akıl yürütme

Doğru veya yanlış yargı bildiren cümle

Kavramın dilde sözcükle ifade edilmiş hâli

Öncüllerden sonuca ulaşma işlemi (Akıl yürütme)

Nesnelerin zihindeki soyut ve genel tasarımı

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

12 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Görseldeki 'Doğruluk' ve 'Geçerlilik' karşılaştırmasına göre bir çıkarımın 'sağlam argüman' sayılması için hangi iki şart birlikte gerçekleşmelidir?

derskutusu.com · © Ders Kutusu · Tüm hakları saklıdır.